

FINLANDS DÖVAS FÖRBUND

Verksamhetsberättelse

Projekt Språkstyrka – revitalisering av finlandssvenskt
teckenspråk

15.12.2022-31.3.2024

Aalto Annika
13.6.2024

Innehållsförteckning

1. Bakgrund.....	3
2. Verksamhet.....	5
2.1 Finlands Dövas Förbunds verksamhet.....	5
2.1.1 Revitaliseringsprogram.....	6
2.1.2 VIKKE på svenska	7
2.1.3 Finlandssvenska stödtecken på Papunet.....	9
2.1.4 Distansträffar för daghem	10
2.1.4 Arbetsgrupper relaterade till revitalisering.....	11
2.1.5 Tolkningstjänster på finlandssvenskt teckenspråk.....	13
2.1.6 Övrig verksamhet	14
2.1.7 Samarbete, kontakt och nätverk	16
2.1.8 Informationsspridning	18
2.2 Finlandssvenska teckenspråkiga rf:s verksamhet.....	19
2.3 Pedersöre kommuns verksamhet.....	20
2.4 Humaks verksamhet	22
3. Resurser	23
4. Slutord	23
Källor.....	25
Bilaga 1	26
Bilaga 2	30
Bilaga 3	36

1. Bakgrund

Marins regeringsprogram, 2019, nämner följande:

”Stimulansprogrammet för det finlandssvenska teckenspråket fortsätter, bland annat ska den ansvariga instansen för forskningen om språket fastställas.”

Undervisnings- och kulturministeriet har sedan 2020 beviljat 131 000 euro årligen för stimulering av det finlandssvenska teckenspråket (FSTS). Projekten bär namnet Språkstyrka. Under den första finansieringsperioden 1.1.2021-31.12.2021 gjordes följande:

- Finlandssvenska teckenspråkiga rf., FST, bearbetade en ny version av Språkplanen som fick namnet Bakgrund till språkplanen för finlandssvenskt teckenspråk 2021
- Humanistiska yrkeshögskolan Humak planerade en Livs 3 utbildning
- Pedersöre byggde upp undervisning i finlandssvenskt teckenspråk på nätet samt rådgivning till andra förskolor och skolor i Svenskfinland
- Finlands Dövas Förbund, FDF, koordinerade medlen, etablerade kontakt med Åbo akademi för kurs i finlandssvenskt teckenspråk, påbörjade uppdateringen av Kuuloavain.fi sidans svenska innehåll och ordnade en workshop för översättare till finlandssvenskt teckenspråk

Under den andra finansieringsperioden 1.1.2022-31.3.2023 gjordes följande:

- FST rf. startade upp språkmentorverksamhet i samarbete med Humaks Livs 3 utbildning.
- Pedersöre kommun fortsatte med rådgivning och undervisning i finlandssvenskt teckenspråk på nätet från resursenhet Snäckan och Ytteresse skola till andra daghem och skolor runt Svenskfinland.
- Humak genomförde en tredje Lev i vårt språk (Livs 3) utbildning.
- FDF koordinerade medlen samt arbetet med revitaliseringsprogrammet, skapade nytt material på svenska i samarbete med projekt VIKKE, Folkhälsan, Kehitysvammaliitto och teckenspråkiga biblioteket.

Denna verksamhetsberättelse är skriven med tanke på dokumentering av det som genomförts under den tredje finansieringsperioden som var 15.12.2022-31.3.2024. Verksamhetsperioden var 1.4.2023-31.3.2024.

För att fortsätta stimulera språket beviljade Undervisnings- och kulturministeriet (UKM) år 2022, 131 000 euro för fortsättning av det stimulerande arbetet. Summan ansöktes av Finlands Dövas Förbund rf som koordinerade projektet. Medel fördelades till Finlandssvenska teckenspråkiga rf, Pedersöre kommun och Humanistiska yrkeshögskolan Humak. Medel fördelades enligt följande:

- FST 35 000 euro för att fortsätta med språkmentorverksamheten, nu med fokus på familjer och därtill arbete med revitaliseringsprogrammet för språket.
- Pedersöre kommun 20 000 euro för att fortsätta rådgivning och undervisning i finlandssvenskt teckenspråk på nätet från resursenhet Snäckan och Ytteresse skola till andra daghem och skolor runt Svenskfinland.
- Humak 10 000 euro för att planera en fjärde Lev i vårt språk (Livs 4) utbildning.

Ansökans innehåll planerades i samarbete och besluten om de vidare fördelade summorna gjordes i samarbete med de ovannämnda parterna. Projektets innehåll baserade sig på Språkplan för finlandssvenskt

teckenspråk 7.0 från år 2017 samt Bakgrund till språkplanen för finlandssvenskt teckenspråk från år 2021. Dokumentens syfte är att ta upp frågor och områden som språkgemenskapen erfar behöver förbättring och har utarbetats i samarbete med FST rf., Dövas förbund och språkbrukare. Även andra centrala aktörer har varit med i arbetet, som t.ex. Helsingfors och Jyväskylä universitet samt Humak som har expertis i och med alla Lev i vårt språk-utbildningar högskolan genomfört.

Figur 1 ger översikt över projektets nätverk och samarbetspartner.

Figur 1. Nätverk och samarbetspartner inom projekt Språkstyrka under verksamhetsperioden 1.4.2023-31.3.2024

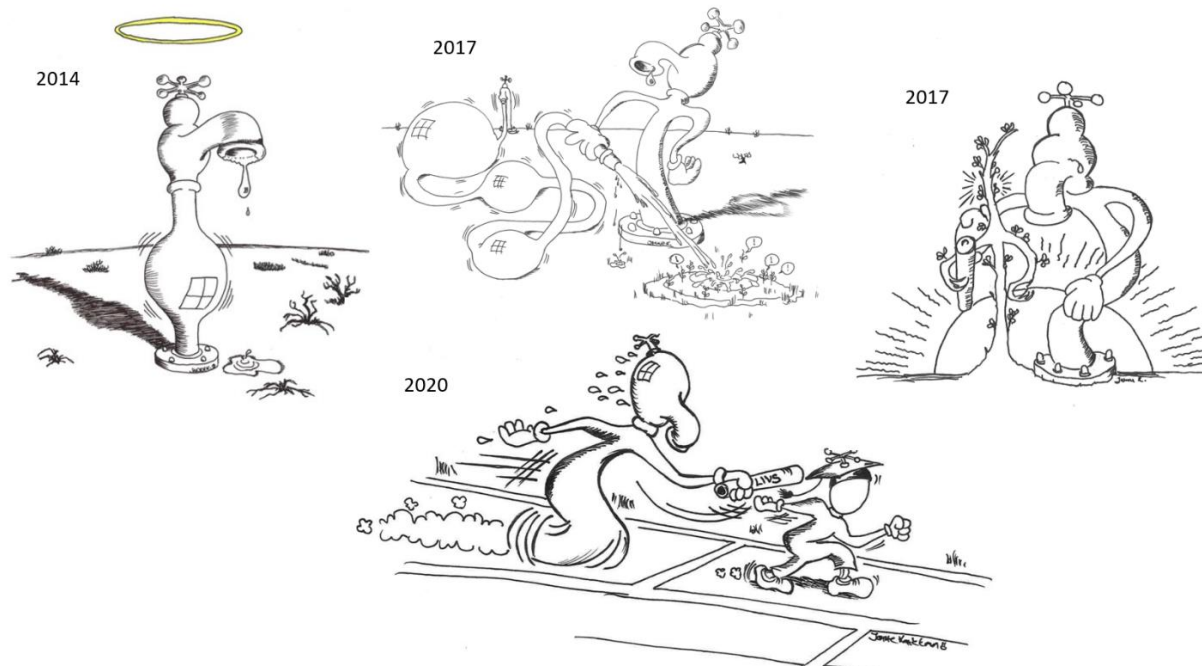
Projektets bild:

Figur 2. Illustration av Janne Kankkonen

Bilden för projekt Språkstyrka symboliserar det hur kranen inte längre är ensam. Den har fått medarbetare och tillsammans kan de vara starkare.

Från början var kranen ensam och symboliserade det hur samhället och den finska staten negligerat språket och dess användare. Sedan 2015 har kranen fått "vattna språket" och sett hur arbetet burit frukt sedan dess.

2. Verksamhet

I det här kapitlet presenteras de olika aktörernas verksamhet skilt för sig, dvs. för Finlands Dövas Förbunds, Finlandssvenska teckenspråkiga rf:s, Pedersöre kommuns och Humaks del.

2.1 Finlands Dövas Förbunds verksamhet

Dövas Förbund bar ansvar för koordinering av projektet, vilket innebar huvudansvar för att skicka in projektansökan och -redovisning. Stödgruppen som bildats tidigare fortsatte stöda projektkoordinatorns arbete genom att följa upp verksamheten, diskutera initiativ och dokumentation under processen. Gruppen bestod av följande personer:

Kaisa Alanne, direktör, FDF
Leena Savolainen, forskare, FDF
Jenny Derghokasian, språkrådgivare och ordboksredaktör, FDF
Magdalena Kintopf-Huuhka, verksamhetsledare, FST rf.
Maria Andersson-Koski, doktorand, Helsingfors universitet
Hannaliisa Huhtinen, lektor, Humak

2.1.1 Revitaliseringsprogram

Bakgrund

En arbetsgrupp¹ sammanträdde för att påbörja arbetet inför ett revitaliseringsprogram för finlandssvenskt teckenspråk i december 2022. Under finansieringsperioden som varade till 31.3.2023 hann arbetsgruppen godkänna följande:

- kapitel 1.2 som handlar om det finlandssvenska teckenspråket, skrivet av Maria Andersson-Koski, doktorand på Helsingfors universitet
- en preliminär innehållsförteckning

Om processen

Att göra upp ett revitaliseringsprogram innebär en mycket omfattande arbetsprocess på flera nivåer. Det har krävt tid att finna en fungerande arbetsplattform och smidiga samarbetsmetoder under processen. Det finns heller inget liknande dokument för ett tecknat språk som vi kunde ta modell av.

Projektkoordinatorn redde ut hurdana resurser det finns för det fortsatta arbetet av revitaliseringsprogrammet under finansieringsperioden. Arbetet fortskred genom att en liten grupp personer arbetade på konkret nivå med texterna i programmet. I skrivarbetet deltog Maria Andersson-Koski, Karin Hoyer, Magdalena Kintopf-Huuhka och projektkoordinatorn.

För tillfället ser innehållsförteckning ut enligt följande:

1. Introduktion
 - 1.1 Varför är språket hotat och behöver revitaliseras?
 - 1.2 Varför ett revitaliseringsprogram?
 - 1.3 Om det språkpolitiska programmet
 - 1.4 Programmets målsättningar
 - 1.5 Arbetsprocessen
 - 1.6 Programmets struktur
2. Språkrevitalisering
3. Behov, utmaningar och åtgärder
 - 3.1 Språket i samhället och lagstiftning
 - 3.2 Språkinlärning
 - 3.3 Språkmiljöer (möjligheter att använda språket)
 - 3.4 Delaktighet och tillgänglighet
 - 3.5 Tolkning och översättning
 - 3.6 Utbildning
 - 3.7 Forskning och språkutveckling
 - 3.8 Undervisningsmaterial
 - 3.9 Fortbildning
 - 3.10 Kultur och media
4. Ansvar
5. Uppföljning

¹ Se närmare: Verksamhetsberättelse 2022-2023, Projekt Språkstyrka – revitalisering av finlandssvenskt teckenspråk

Det är en krävande process att beskriva alla behov och utmaningar som finns bland dem som använder språket eftersom gruppen är mycket heterogen och man bör ta i hänsyn en persons behov i hans alla olika livsskeden. Åtgärderna behöver formuleras så tydligt som möjligt för att beslutsfattare ska kunna få en klar bild av varför dessa åtgärder finns i programmet och bör genomföras.

Under verksamhetsperioden låg fokus på kapitel 3, där det tas upp behov, utmaningar och åtgärder, samt vem som bör bära ansvar för att åtgärderna ska kunna genomföras. Därtill bearbetades kapitel 1. För kapitel 3 har skribenterna konsulterat experter inom de olika områden och bitt om allmänna kommentarer av undervisningsråd Susanna Rajala (UBS), som hade en central roll i utarbetningen av Revitaliseringsprogrammet för finländsk romani med åtgärdsförslag 2023–2030, för att få stöd till skrivarbetet och utformningen av innehållet.

Arbetet med revitaliseringsprogrammet fortsätter under Språkstyrkas följande verksamhetsperiod. Projektkoordinatören reder ut hurdana resurser det finns för fortsatt arbete.

2.1.2 VIKKE på svenska

VIKKE², på Niilo Mäki institutet och Jyväskylän universitet, är ett projekt där man forskat i hur barn tillägnar sig finskt teckenspråk. På webbplatsen finns det material om hur barn tillägnar sig finskt teckenspråk och hur språket utvecklas, information om utvärdering av barns kunskaper i finskt teckenspråk, om undervisning samt material för undervisning i finskt teckenspråk.

Figur 3. Bild från VIKKE projektets svenskspråkiga ingångssida

VIKKE har redan en tid haft i sitt intresse att öppna även svenskspråkiga sidor, samt på engelska, men har inte fått understöd för att genomföra dessa språkversioner. Med tanke på revitaliseringen av FSTS är det viktigt att föräldrar från första början får en förståelse för hur man interagerar med ett barn som inte hör normalt och får en förståelse för varför teckenspråket har en stor roll för barnet. På basis av detta fattades ett beslut att projekt Språkstyrka ger sin expertis och använder medel för att de svenska VIKKE sidorna ska kunna existera.

Språkstyrka beställde en svenskspråkig sida för VIKKE och innehållet om tidig interaktion översattes från finska till svenska, anpassades och språkgranskades samt översattes till finlandssvenskt teckenspråk.

² [Tervetuloa VIKKE-hankkeen sivuille! – VIKKE \(nmi.fi\)](https://www.vikke.fi/)

Drag i den tidiga teckenspråkiga interaktionen

Barn utvecklar sin interaktionsförmåga och sitt språk redan från födseln. Ett nyfött barn har ett medfött intresse för andra människor och ett behov av social interaktion som styr barnets uppmärksamhet så att den riktas mot andra människors ansikten och kroppsrörelser. Barnet övar sin förmåga att uttrycka sig och observerar omgivningens reaktioner redan i mycket tidiga interaktionssituationer. Föräldrarnas förmåga att identifiera barnets uttryck och att reagera på dem på samma sätt upprepade gånger skapar grunden för barnets trygghetskänsla.

Tidig interaktion mellan ett barn och en vuxen skapar grunden för barnets holistiska utveckling, det vill säga den språkliga, kognitiva och socioemotionella utvecklingen. Därför är interaktionen mellan den vuxna och barnet mycket viktig. Barnets erfarenheter av tidiga interaktionssituationer ökar ständigt, och de uppmuntrar barnet att aktivt utforska sin omgivning. Dessutom utvecklar de barnets interaktionsförmåga och inleder barnets språkinlärningsprocess.

I tidig teckenspråkig interaktion:

- Vägleder, hjälper och visar den vuxna hur man tar ögonkontakt. Detta ska ske i enlighet med barnets utvecklingsnivå.
- Tecknar den vuxna inom barnets synfält så att barnet samtidigt kan se tecknen och den vuxnas ansikte eller objektet som uppmärksammas. Tecknen utförs i enlighet med vart barnets blick riktas.
- Fäster föräldern barnets uppmärksamhet genom beröring.
- Tecknar den vuxna på barnets kropp och rytmeriserar tecknen.
- Placerar sig den vuxna med barnet så att de båda kan se objektet som uppmärksammas och så att de kan skapa ögonkontakt med varandra. Objektet kan vara till exempel en leksak eller en bok. På detta sätt bildas en triangelformation mellan barnet, den vuxna och objektet som uppmärksammas (visuell triangel, se Bild 1). Den vuxna utför tecknen inom den visuella triangeln.

Bild 1. Visuell triangel

Figur 4. Bild från VIKKE projektets webbplats om tidig interaktion med döva barn.

Den tidiga interaktionen är mycket viktigt med tanke på barnets holistiska utveckling som innebär den språkliga, kognitiva och socioemotionella utvecklingen, för då inleds språkinlärningsprocessen. Den vuxna ska veta hur hen ska gå till väga för att få barnets uppmärksamhet och vägleda barnet till ögonkontakt för att kunna interagera med barnet. Ett faktum som stöttade valet av tidig interaktion som det första temat är att Språkstyrkas koordinator träffade en familj som konstaterade att denna information är just den som de hörande föräldrarna skulle behövt då deras barn konstaterades var dövt.

Adressen till webbplatsen: [Välkommen till VIKKE-projektets webbplats! – VIKKE \(nmi.fi\)](https://www.vikke.fi/)

Följande innehåll översattes till svenska:

- Att tillägna sig teckenspråk och språkutvecklingens gång
- Teckenförrådet
- Grammatikaliska strukturer i teckenspråk och hur barn tillägnar sig dem
- Utvecklingen av berättarförmågan hos barn som tillägnar sig teckenspråk
- Mångformighet bland familjer som använder teckenspråk

- Dragen i och betydelsen av språkmiljön
- Vem är familjerna och barnen som använder teckenspråk?

Planen är att dessa innehåll kommer att anpassas till finlandssvenskt teckenspråk, översättas till finlandssvenskt teckenspråk och sedan publiceras under den följande finansieringsperioden för projekt Språkstyrka.

2.1.3 Finlandssvenska stödtecken på Papunet

Papunets sidor innehåller information och verktyg som stöder samspel och kommunikation. Det finns information om kommunikationshjälpmedel och metoder för samspel som behövs då barnets talförmåga inte utvecklas normalt. Till kommunikationsmetoderna hör tecken som stöd.

Innehållet var i behov av korrigeringar, preciseringar och uppdatering av information om finlandssvenska stödtecken. För att förbättra kännedomen om de finlandssvenska stödtecknen förnyades Papunet.net sidornas innehåll om stödtecken i samband med en större uppdatering av sidorna som Kehitysvammaliitto genomförde under 2023. Folkhälsan och Lärum samarbetar med Kehitysvammaliitto för att kontinuerligt förbättra och utvidga de svenskspråkiga sidornas innehåll men arbetet innebär inte tecken som stöd.

Eftersom informationssidan om stödtecken med svenskspråkig text var lätt vilseledande med teckenbilder från det finska teckenspråket och länkar till material i Sverige, dvs svenska tecken, ändrade Språkstyrkas koordinator innehållet så att det nu tydligt tas upp om finlandssvenska tecken. Förutom den allmänna informationen om vad stödtecken är och hur de används finns det information om hur familjen kan ansöka om undervisning i stödtecken. Även en sida där det finns teckenmaterial formades av koordinatör för att ha ett ställe där familjerna och handledarna i stödtecken lättillgängligt hittar allt material som finns på olika webbsidor (t.ex. Folkhälsan, Handlaget, teckenspråkiga biblioteket, SignWiki). Se figur 5 nedan.

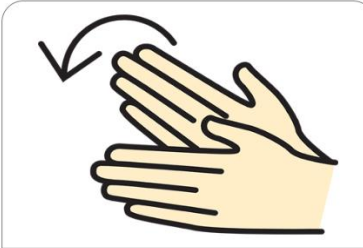
Vikten av att förbättra informationsutgivning av finlandssvenska stödtecken förknippar sig med revitaliseringen av finlandssvenskt teckenspråk. Tecknen som används i kommunikationen baserar sig på tecknen i det finlandssvenska teckenspråket. Inom många familjer där barnet har en hörselnedsättning, bekantar sig föräldrarna ofta med visuell kommunikation genom tecken som stöd. Hörcentralerna rekommenderar fortfarande undervisning i stödtecken framom teckenspråk, trots att Diskrimineringsombudsmannen³ 2022 påpekat att Hörcentralerna ska ge en balanserad möjlighet för barnet att lära sig talat språk och teckenspråk.

Det samlade teckenmaterialet lämpar sig även för teckenspråksundervisning för nybörjare.

³ [Universitetssjukhusen möjliggör inte tillräckligt teckenspråksinläring åt barn med hörselskada | Diskrimineringsombudsmannen \(yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi\)](https://www.yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/)

Tecken som stöd

Information om tecken som stöd i kommunikationen och teckenmaterial.

 <p>INFORMATION</p> <p>Information om tecken som stöd</p> <p>Tecken som stöd är en kommunikationsmetod och stöder talets utveckling.</p> <p>Öppna artikeln ></p>	 <p>INFORMATION</p> <p>Handledning i alternativ och kompletterande kommunikation</p> <p>Under handledning i tecken som stöd får de närstående undervisning i tecken och användning av bilder.</p> <p>Öppna artikeln ></p>	 <p>SIDA</p> <p>Teckenmaterial</p> <p>Här hittar du teckenmaterial på Papunet och andra nätsidor.</p> <p>Öppna sidan ></p>
--	---	--

Figur 5. Bild från Papunets webbplats

Adress till webbsidan: [Tecken som stöd - Papunet på svenska](#)

De förnyade sidornas innehåll planerades i samarbete med Kehitysvammaliitto och Folkhälsan. Lärum var inte med som samarbetspart, trots planerna. Projekt Språkstyrka producerade det nya materialet och samlade länkarna med teckenmaterialet.

Koordinatorern presenterade de nya sidornas innehåll på den årliga AKK-mässan i november 2023 i Vasa. Mässan samlar personal inom småbarnspedagogiken och grundutbildningen som använder alternativa och kompletterande kommunikationsmetoder i sitt arbete, samt studeranden inom pedagogik och logopedi från hela Svenskfinland.

2.1.4 Distansträffar för daghem

Ett nytt försök startades för barn inom småbarnspedagogiken som tillägnar sig teckenspråk, genom distansträffar för daghem på olika orter.

Barn som tillägnar sig teckenspråk behöver få samspela med jämnåriga för att lära sig interaktion på teckenspråk och bygga upp sin teckenspråkiga identitet. Men som oftast är barnen ensamma om sitt behov på sitt daghem. Om alla arrangemang för stödet inom småbarnspedagogiken är på sin plats har barnet en teckenspråkskunnig assistent. Detta garanterar dock inte en teckenspråkig miljö för barnet.

Projektkoordinatorern kontaktade två daghem, belägna på två orter med långt avstånd från varandra, för att introducera idén om distansträffar där barnen och deras teckenspråkiga assistenter skulle träffas cirka en gång i veckan på distans med hjälp av dagens teknik. Båda daghemmen var villiga att göra ett försök med gemensamma teckenstunder.

De teckenspråkiga assistenterna och projektkoordinatorn planerade tillsammans hur dessa teckenstunder skulle byggas upp i oktober och den första distansträffen tog plats den 24.10.2024. Verksamhetsperioden kunde innebära 20 distansträffar, men endast under hälften lyckades. Orsaker till att träffarna inte blev av var att någon av deltagarna insjuknat, att daghemmet hade annat program samtidigt, att barnet hade talterapi eller att Teams eller internetanslutningen inte fungerade.

Träffarna var ca 20 min långa och hade olika teman. Träffarna planerades vara korta eftersom barnen var små och det är mer krävande att koncentrera sig via skärmen än att interagera i samma fysiska utrymme. Under träffarna behandlades bland annat teman som höst, vinter och aktiviteter, och samma tema användes under flera distansträffar. Assistenterna använde sig av böcker, bilder och olika föremål. Det mest omtänkta var att ha olika föremål i en påse, plocka upp ett och diskutera kring det. Först hade båda parterna material med sig till träffen men assistenterna märkte att det är bättre att turas om med att förbereda materialen till träffen. Då kunde assistenterna bättre styra stunden och hann visa alla nya tecken för barnen. Då båda barnen hade olika bilder blev de lätt så ivriga att visa upp sina bilder turvis att assistenterna inte hann ta upp alla tecken kring bilden och temat.

Distansträffarna kommer att fortsätta mellan dessa daghem även framöver.

Detta försök fungerar som en modell även för andra daghem i framtiden och projektkoordinatorn handleder gärna daghemmen i processen.

2.1.4 Arbetsgrupper relaterade till revitalisering

Samarbete med arbetsgrupper vars primära språk är finska och finskt teckenspråk är viktig eftersom det finns flera gemensamma utmaningar för finlandssvenskt teckenspråk och finskt teckenspråk.

Ad hoc-arbetsgrupp på Utbildningsstyrelsen

Utbildningsstyrelsen (UBS) bildade en ad hoc-expertgrupp som påbörjade sitt arbete i februari 2023. Gruppens uppgift är att utveckla de teckenspråkiga ärenden som UBS bär ansvar för, d.v.s. teckenspråk inom småbarnspedagogiken, grundutbildningen, allmänna språkexamina (YKI) och läromedel på teckenspråk.

Projektkoordinatorn har representerat det finlandssvenska teckenspråket i arbetsgruppen i samarbete med Finlandssvenska teckenspråkiga rf, vars verksamhetsledare är suppleant.

Arbetsgruppen sammankom 4 gånger. Under möten behandlades följande teman:

- Förnyad broschyr om teckenspråkiga barn inom småbarnspedagogiken och förskolan
- Läromedel och plattform för läromedel
- Regeringsprogrammets anteckning om att förbättra teckenspråkiga barns ställning inom småbarnspedagogiken och grundutbildningen
- YKI – allmän språkexamen på teckenspråk

Projektkoordinatorn representerade FSTS i arbetsgruppen. Förutom dessa möten deltog koordinators i två olika underarbetsgrupper. Den ena fokuserade på planering av plattform för teckenspråkiga läromedel. Den andra anpassning av broschyren om teckenspråkiga barn inom småbarnspedagogiken och förskolan till svenska, så att man i den tar hänsyn till situationen på FSTS, använder rätt begrepp och på rätt sätt.

Minoritetsspråksforum

Som en följd av det Språkpolitiska programmet ⁴(2022) fick institutet för de inhemska språken i uppdrag att bilda ett nätverk mellan representanter för de autoktona språken i Finland. Därmed kontaktade projektkoordinatorn Lotta Jalava, som valts till uppgiften på Språkinsitutet för att presentera det finlandssvenska teckenspråkets situation och arbetet med revitaliseringsprogrammet för henne. Därtill träffade Dövas Förbunds ledning och projektkoordinatorn Jalava i augusti för att förbereda minoritetsforumets första möte. Förbundets verksamhetsledare Markku Jokinen lovade ställa upp som ordförande på det första mötet och Språkstyrka stod för möjlighet att ordna tillställningen på Zoom, som är det bästa alternativet med tanke på teckenspråkstolkningen. Därtill skötte projektkoordinatorn Zoom tekniken under mötet och hjälpte med tolkningsarrangemangens koordinering.

Minoritetsspråksforumet fick sin start 1.9. i form av ett evenemang där Språkcentret först ordnade ett öppet tillfälle och rakt efter ett för endast sakkunniga inom revitalisering. Projekt Språkstyrka presenterades under det första tillfället av projektkoordinatorn och delen om språkmentorverksamheten av FST rf:s verksamhetsledare. Även de andra språken presenterade sina aktuella projekt, dvs. de samiska språken, romani och karelska. Under mötet för sakkunniga diskuterades riktlinjer för verksamheten.

Jalava skrev om FSTS till Språkcentrets blogg Uhanalaisten puolella⁵, fritt översatt till svenska "På de hotades sida". Projektkoordinatorn bidrog med information, material och fakta för bloggtexten.

Under det andra mötet i november diskuterade sakkunniga åtgärden i det språkpolitiska programmet om att utreda vad § 17 mom. 3 innebär, där det bestäms om samernas, romernas och andra gruppers rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Forumet fick besked om att Maija Dahlberg på Östra-Finlands universitet valts till utredare och att utredningens resultat presenteras under våren 2024.

Revitalisering av de båda inhemska teckenspråken, arbetsgrupp inom Dövas Förbund

Finlands Dövas Förbund grundade 2022 en arbetsgrupp för att uppnå sin strategiska målsättning om att revitalisera de båda inhemska teckenspråken. Gruppen består av förbundets styrelsemedlemmar och arbetare.

Projektkoordinatorn representerar FSTS och ger information om hurdana åtgärder man planerar och har genomfört för FSTS. En del åtgärders kan användas även för det finska teckenspråkets del.

Dövas förbund planerade och ansökte om ett treårigt projekt för klubbverksamhet och undervisning i de båda inhemska teckenspråken av STEA men beviljades tyvärr inga medel. Därmed koncentrerade sig diskussionerna på hur vi kunde lösa finansiering på annat vis då det finns en plan för hur vi kan gå tillväga för att trygga barns rätt till teckenspråk.

Samarbetsgruppen Kumpparit

Kumpparit är en samarbetsgrupp vars primära syfte är att de olika organisationerna som arbetar för teckenspråkiga barn och barn med hörselnedsättning sammankommer för att dela information och för att bygga upp tätare samarbete kring barnens bästa. Projektkoordinatorn representerar FSTS.

⁴ [Språkpolitiskt program : Statsrådets principbeslut \(valtioneuvosto.fi\)](#)

⁵ [Vähemmistöjen vähemmistön kieltä elvyttämässä - Kotimaisten kielten keskus \(kotus.fi\)](#)

Under verksamhetsperioden sammankom gruppen 6 gånger. Nedan ett urval av verksamheten:

- Gemensamma målsättningar för finansieringsansökningar
- Påverkansarbete för regeringsprogrammet
- Webinarium om tolkningstjänsterna
- Följa upp ändringar angående den kommande funktionshinderlagen, som nu efter alla förändringar träder i kraft först 1.1.2025
- Förändringar i på vilken bas handikappbidrag beviljas för barn under 16 år

2.1.5 Tolkningstjänster på finlandssvenskt teckenspråk

Tolkning kan beskrivas som ett vardagsverktyg för döva i vårt hörande och talande samhälle. Tolkning används i en mångfald av situationer under alla livsskederna, som på arbetsplatsen, för att diskutera ett lån på banken, under förlossning, i skolan, fester där den döva vill oförhindrat kommunicera med hörande släktingar som inte kan teckenspråk osv.

De som använder tolkningstjänster på finlandssvenskt teckenspråk har större utmaningar att få sin rättighet till tolkningstjänster tillgodosedd jämfört med dem som använder finskt teckenspråk. Nedan några orsaker:

- myndigheterna förstår inte alltid att de behöver beställa en tolk som arbetar på finlandssvenskt teckenspråk, utan misstar sig att beställa en tolk som tolkar till finskt teckenspråk
- det utbildas inte teckenspråkstolkare på svenska i Finland, vilket leder till att det inte finns tillräckligt många tolkar som har svenska och finlandssvenskt teckenspråk som arbetspråk
- tolkbristen orsakar att användare av finlandssvenskt teckenspråk inte får tolk till alla sina beställningar och att de måste övergå till att använda finskt teckenspråk för att kunna sköta sina ärenden, studier och sitt arbete.

Trots en skraddarsydd utbildning för finlandssvenska teckenspråkstolkare (Livs 2), som avslutades 2020, är det brist på teckenspråkstolkare som har kunskaper i svenska och finlandssvenskt teckenspråk.

Hurdana erfarenheter har de som använder tolkningstjänster i sin vardag?

FST rf ordnade ett tolkningsforum i oktober för sina medlemmar där även FDF deltog. FDF:s Specialsakkunniga Marika Rönnerberg svarade på frågor och projektkoordinatören fungerade som sekreterare för att dokumentera utmaningar, erfarenheter och önskemål. Exempel på vad deltagarna tog upp:

- möjligheterna att få FSTS tolkning försämrats redan i flera år -> Detta tyder på att antalet tolkar inte ökat i samma takt som tolkningsbehovet
- tolken som FPA förmedlat inte alltid fått all den information som kunden meddelat i sin beställning, vilket har lett till att tolken inte förberett sig tillräckligt väl till tolkningssituationen. -> Denna kommentar tyder på brister i förmedlingsprocessen
- det är viktigt att tolken är fysiskt på plats under situationer som är hälsorelaterade, då räcker inte tolkning på distans via skärm -> Denna kommentar visar på konkret nivå att distanstolkning inte lämpar sig för alla tolkningssituationer och att det behöver finnas FSTS kunniga runt hela Svenskfinland området

- det kräver mycket tid att sköta alla tolkningsärenden med FPA, dvs beställa tolkning, svara på möjliga tillägsfrågor, t.ex. om det inte finns en FSTS tolk så kan förmedlingen istället förmedla en finsk tolk till tolkbeställningen, kolla om man fått tolk eller inte, vem tolken är osv. Erfarenheten är den att allt detta kräver så mycket tid att det påverkar arbetslivet. -> Denna kommentar beskriver väl hur mycket extra tid och arbete det kräver av döva för att de ska kunna hålla fast vid sin rätt till tolkningstjänster
- att det för äldre döva kan vara utmanande att använda den teknik som distanstolkning kräver. En deltagare berättade om att hen inte hade en aning om varför tolken inte kunde höra ljudet och vilka inställningar apparaturen under distanstolkningen skulle ha, för hen själv ju inte använder ljud i sin kommunikation.

Se närmare i bilaga 1

2.1.6 Övrig verksamhet

- Viittomahaku⁶ är en sökfunktion som söker efter information ur flera olika ordböcker och material för finskt teckenspråk. En liknande finns inte för finlandssvenskt teckenspråk men det har inte funnits behov för en sådan funktion eftersom det endast finns två olika ordböcker på språket. Situationen kommer att förändras i och med att en korpus för finlandssvenskt teckenspråk kommer att publiceras under 2024 av Jyväskylä universitet. Då det finns flera så kallade materialbanker, blir behovet av en sökfunktion aktuell. Projektkoordinatören och Jyväskylä universitets korpusteam diskuterade det kommande behovet varpå koordinatören kontaktade Henri Nieminen som skapat Viittomahaku. Språkstyrka bad om en utredning (se bilaga 2) där det framkommer hur mycket arbete det kräver och vad som måste göras för att i framtiden ha svenskspråkig sökfunktion på Viittomahaku-sidan. Dokumentet kan användas som grundinformation för skild finansieringsansökan för ändamålet. I framtiden kan det vara möjligt att utöka sökningen även till Papunet och Handlaget sidornas material.
- Temasidan för språket och revitaliseringen som utarbetades under den förra finansieringsperioden publicerades på Dövas Förbunds webbsidor. Under denna finansieringsperiod har endast små uppdateringar gjorts, t.ex. förbättring av händelsekalenderns synlighet för FSTS evenemang.

Länkar till temasidorna:

- på svenska: [Finlandssvenskt teckenspråk och språkets revitalisering - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- på finska: [Suomenruotsalainen viittomakieli ja sen elvytys - Kuurojen Liitto](#)
- Under våren 2023 publicerades Veckans tecken på Facebook, i den svenskspråkiga gruppen som bär smeknamnet Ankdammen⁷ och Viittomakielityö/Teckenspråksarbete⁸. Planeringen skedde i samarbete med SignWiki- koordinatör och Suvi ordboksredaktör under den förra finansieringsperioden. Ett utvalt finlandssvenskt tecken publicerades varje vecka, i tio veckors tid under veckorna 14-22.

⁶ [Viittomahaku](#)

⁷ [\(20+\) FDF:s teckenspråkiga ankdamm | Facebook](#)

⁸ [\(20+\) Viittomakielityö / Teckenspråksarbete | Facebook](#)

- Projektkoordinatören och FST:s verksamhetsledare presenterade revitalisering och berättade om det kommande revitaliseringsprogrammet på teckenspråksdagens webinarium 12.2.2024. Planen var att presentationen skulle ske på svenska och finlandssvenskt teckenspråk men presentationsspråket måste bytas till finska och finskt teckenspråk p.g.a. att det inte fanns FSTS tolkar tillgängliga till tillställningen.
- Se vad jag säger!- teater på finlandssvenskt teckenspråk.
 - Skådespelare Stina Liman ansökte i samarbete med projektkoordinatören ansökte om medel av Svenska Kulturfonden för att planera en interaktiv föreställning på finlandssvenskt teckenspråk som kan förevisas i ett litet utrymme, dvs. i ett klassrum eller daghemmets lekrum. Den primära målgruppen för föreställningarna kommer att vara de barns daghemsgrupper och klasser som får undervisning på nätet från Ytteresse skola eller förskolan Snäckan, därtill andra barn som använder teckenspråk eller tecken på daghemmet, i skolan eller hemma. Kulturfonden beviljade medel för planeringen, som sker i maj och september 2024.
- Samarbetet med Åbo akademis kurs i finlandssvenskt teckenspråk fortsatte i form av kontakt och informationsutbyte med kursläraren och kontaktperson på Språkcentret. Projektkoordinatören erbjöd kursen videomaterial som tidigare producerats inom projekt Språkstyrka och reflekterade med läraren över utvecklingsförslag på basis av kursresponsen.
- I december ordnade FST rf ett evenemang på biblioteket Ode, Finlandssvensk teckenspråksfestival, där projektkoordinatören höll en kort presentation om revitalisering av finlandssvenskt teckenspråk och fungerade som utställare med FSTS material.
- Dansk Sprognævn kontaktade Finland eftersom de önskade få veta närmare om Livs utbildningarna som ordnats för att revitalisera FSTS. I Danmark diskuteras det danska teckenspråkets situation och dess revitalisering. Projektkoordinatören presenterade i november alla tre Livs (Lev i vårt språk) utbildningar på distans under ett dialogmöte.
- En arbetsgrupp bestående av Borgå dövskolas före detta elever ordnade en skolträff vid skiftet av september och oktober. Projektkoordinatören stöttade arbetsgruppen med att i samarbete planera hur de skulle få medel för evenemanget. Koordinatören skrev ansökningarna och redovisade för dem samt koordinerade så kallad dokumentering av evenemanget så att Dövas förbunds olika verksamheter (SignWiki, kommunikationsavdelningen och teckenspråkiga biblioteket) filmade material under evenemanget.
- En skola i huvudstadsregionen kontaktade förbundet och FST rf eftersom de önskade att eleverna skulle få information om FSTS under deras temavecka för sinnen. Projektkoordinatören och FST:s verksamhetsledare besökte flera grupper och berättade om FSTS, lärde ut tecken och gav skolan material. Besöket var mycket uppskattat av lärarna men även av eleverna.
- Projektkoordinatören uppvaktade Jakobstads Nejdens Döva rf då föreningens 100 år firades i Jakobstad och föreningens sommarställe Solsand i juni. Föreningen har starka finlandssvenska rötter och bär en rik historia med tanke på FSTS. Solsand har i årtal fungerat som ett ställe där finlandssvenska döva samlas varje sommar och har fortfarande årligen gäster som flyttat till Sverige.
- Under den första finansieringsperioden av Språkstyrka inledde koordinatören diskussion med Utbildningsstyrelsen (UBS) och Valteris svenska enhet Skilla om hur man kunde trygga undervisningen i finlandssvenskt teckenspråk på nätet efter projektfinansieringen.
 - Valteri Skilla och Pedersöre kommun ingick ett avtal för undervisning i FSTS på nätet för läsåret 2023-2024 i form av en pilot. Detta innebar att Skilla köpte tjänster av Pedersöre kommun och sålde undervisningen till de kommuner där elever redan tidigare fått undervisning från Ytteresse skola och förskolan Snäckan. De flesta kommuner hade förståelse för denna ändring, vars målsättning var att etablera undervisningen på nätet.

Olyckligtvis fick dock inget av coda-barnen (child of deaf adult) fortsätta med undervisningen när den blev avgiftsbelagd. Detta orsakade ett stort steg bakåt i de framsteg man gjort under projekt Språkstyrka!

- Diskussionerna med Valteri Skilla, Pedersöre kommun, UBS och UKM bör fortsätta under Språkstyrkas följande finansieringsperiod för att se närmare på problematiken och finna en lösning.
- I april träffade projektkoordinatören och FST rf:s verksamhetsledare Svenska Yle för att bygga upp mer kontinuerlig kontakt och för att få fler program på FSTS. Chefen för programinköp och samarbeten Christoffer Forssell tog emot oss och under mötet diskuterade vi hurdant samarbete vi kunde göra i framtiden. Som ett önskemål av språkanvändare hade kommit ett diskussionsprogram på FSTS och vi kom överens om att träffas igen efter den piloten med tankar om hurdana andra program som vore möjligt att produceras. Detta för att resurserna för produktion på FSTS är små.
- Projektkoordinatören tog emot en praktikant som hade i sitt intresse att bekanta sig närmare med FSTS och revitalisering. Hen var tolkstuderande för det sista året och fick följa projektkoordinatörens arbete, bekanta sig med Dövas Förbunds svenskspråkiga verksamhet, ha språkbad i svenska och lära sig FSTS tecken under praktikperioden. Praktikperioden var ett resultat av att projektkoordinatören deltog på teckenspråksfestivalen i november.
- Projektkoordinatören föreläste en gång under kusen i finlandssvenskt teckenspråk vid Helsingfors universitet.
- Genom att spela lär man sig lätt att teckna. Teckenspråkiga biblioteket har ett temateckenspel⁹ som kan med relativt små insatser anpassas till FSTS. Teckenspråkiga biblioteket ville gärna samarbeta med projekt Språkstyrka och vi kom överens om att dela på kostnaderna för att kunna genomföra det hela. Språkstyrka beställde uppdatering och svensk version av företaget Mediapalo, som gjort den finska versionen i tiderna. Projektkoordinatör hjälpte med att finna teckenaktörer. Biblioteket kommer senare under år 2024 att stå för filmning och editering.
- Projektkoordinatören stöttade Humak i processen under planeringen av en Livs 4 utbildning, genom att fungera som kontakt till dem som undervisar i FSTS och tecken som stöd på svenska, planerade tillsammans med Humak en distansträff (se närmare kap. 2.4) och genom sin expertis som behövdes för planens texter.
- Utbildningsstyrelsen beställde en Utredning om nuläget i och möjligheterna att utveckla språkundervisningen i Finland och i samband med utredningen ville PD Mikaela Björklund, medlem i arbetsgruppen, ha information om det finlandssvenska teckenspråket. Projektkoordinatören gav bakgrundsinformation om vilken roll det finlandssvenska teckenspråket har i det finländska utbildningsväsendet idag och vilken roll den kunde ha samt om att en satsning på att inkludera stödtecken i småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen inte löser situationen för att stöda de teckenspråkiga barnens modersmålsutveckling. Utredningen presenteras och publiceras senare.

2.1.7 Samarbete, kontakt och nätverk

Under projektet använde koordinatören sig av tidigare etablerade kontakter och nätverk och formade nya. Utan dem skulle projektet förmodligen inte varit lika framgångsrikt. Förutom intressegrupperna dvs. Humak, Pedersöre kommun och FST rf var de centrala samarbetsparterna:

⁹ [Teemaviittomapeli \(viittomakielinenkirjasto.fi\)](https://teemaviittomapeli.viittomakielinenkirjasto.fi)

- Helsingfors universitet
- DHBS rf.
- Folkhälsan
- Institutet för de inhemska språken
- Jyväskylä universitet
- Kehitysvammaliitto
- Undervisnings- och kulturministeriet
- Utbildningsstyrelsen
- Språkanvändare
- Valteri Skilla
- VIKKE-hanke, Niilomäki instituutti och Jyväskylä universitet

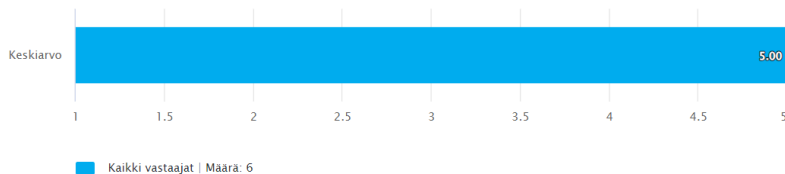
Se även figur 1 i kapitel 1.

Samarbetet med Lärum förverkligades inte, eftersom Papunet innehållet utarbetades med Kehitysvammaliitto och Folkhälsan. Inte heller samarbete med Dövas servicetiftelsens Juniori-ohjelma förverkligades eftersom de inte hade finansiering för svenskspråkig verksamhet. Samarbetet med hörcentralernas habiliteringshandledare koncentrerade sig på kontakt om familjers behov för stöd.

Koordinatorn gjorde ett kort frågeformulär till intressegrupperna, dvs. FST rf, Pedersöre kommun och Humak. Skala från 1-5 (5 = ytterst viktigt/utmärkt).

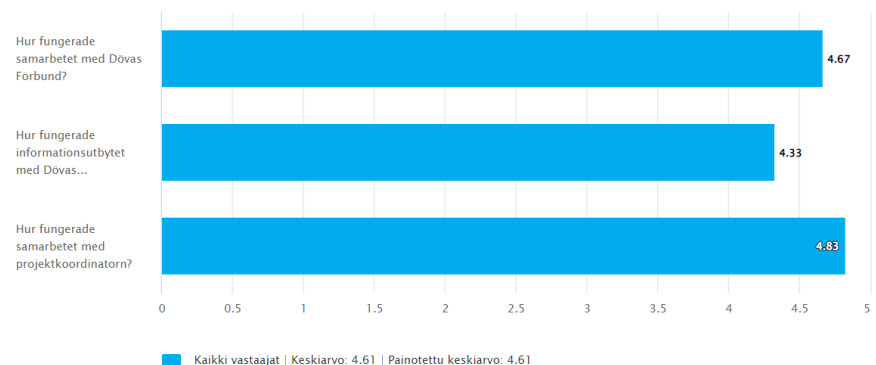
Hur viktigt känns det att projektet fått finansiering och genomfördes år 2023-2024?

Keskiarvo

Hur fungerade samarbetet med Dövas Förbund?

Keskiarvo

2.1.8 Informations-spridning

Koordinatorn använde sig av media och social media för att informera om språket, dess ställning, revitaliseringsåtgärder och projektet enligt följande.

- Skrivarbetet av ett revitaliseringsprogram för finlandssvenskt teckenspråk fortsätter fotnot: [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 27.4.2023 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- Jakobstads Nejdens Döva 100 år fotnot: [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 22.6.2023 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#) + [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 11.5.2023 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- Finlandssvenskt teckenspråk har fått en egen temasida fotnot: [Finlandssvenskt teckenspråk har fått en egen temasida - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- Elever och lärare från Borgå dövskola återvände till sina rötter fotnot: [Elever och lärare från Borgå dövskola återvände till sina rötter - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#) + [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 27.10.2023 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#) + [Skolträff i Borgå - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- VIKKE har öppnat svenskspråkiga sidor fotnot: [VIKKE-projektet har öppnat svenskspråkiga sidor - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#) + [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 8.3.2024 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- Papunet har förnyat sina svenskspråkiga sidor fotnot: [Papunet har förnyat sina svenskspråkiga sidor - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)

Därtill skrev koordinatören även andra nyheter för att sprida information om språkets situation, olika händelser och evenemang på och om språket. Här några exempel:

- Mera medel för det finlandssvenska teckenspråkets korpus fotnot: [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 24.5.2023 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- Anvisning om tolkningstjänster för välfärdsområden fotnot: [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 21.12.2023 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)
- Kurs för finlandssvenskar i juli fotnot: [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 9.2.2024 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#) + [Finlands Dövas Förbunds nyhetsöversikt 20.3.2024 - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#)

För informations-spridning användes i huvudsak FDF:s webbsidor och den finlandssvenska Facebookgruppen¹⁰ som har 259 medlemmar. Det är en offentlig grupp och kräver inte ett Facebook konto för att tillgå informationen. Föreningen Döva och hörselskadade barns stödförening rf:s grupp med 145 medlemmar (delvis samma medlemmar) användes också.

Information spreds på svenska, finlandssvenskt teckenspråk och finska.

¹⁰ <https://www.facebook.com/groups/249227052369448>

2.2 Finlandssvenska teckenspråkiga rf:s verksamhet

Verksamheten under denna tidsperiod har varit uppdelat i två delar, huvuddelen var Språkmentorverksamhet riktad till familjer och den andra delen var språkarbete i form av samarbete och fortsatt arbete med dokumentet för blivande revitaliseringsprogrammet för finlandssvenskt teckenspråk.

Språkmentorverksamheten

Föreningen anställde Brita Peura som koordinator för Språkmentorverksamheten. Brita Peura hade kontakt främst med mentorerna, samt har också träffat familjer och genomfört storgruppsträffar.

Verksamhetsledaren Magdalena Kintopf-Huuhka hade kontakt med familjer och koordinerade även administrativt arbete. Tillsammans med koordinator Annika Aalto hade vi uppföljningsmöten och kontakt via whatsapp grupp så samarbete fungerade smidigt.

Verksamheten har genomförts främst i huvudstadsregionen och i Österbotten. Storgruppträffarna har genomförts i huvudstadsregionen.

Underlaget som har använts för Språkmentorverksamheten är från föregående mentorverksamhetsperiod. Dock har den justerats en aning för att passa in för både språkgruppen och målgruppen. Liknande mentorverksamhet har inte tidigare ordnats på teckenspråk eller finlandssvenskt teckenspråk för målgruppen barn och familjer.

Tidsmässigt var det utmanande med projektet då det tog tid att starta igång verksamheten i sin helhet eftersom målgruppen var delvis ny och för att kunna ordna på en så låg tröskel som möjligt. Döva mentorer fick träffa familjer som har barn/ungdom med hörselnedsättning och använder hörapparat/CI. Syftet var att använda finlandssvenskt teckenspråk i olika miljöer, där både målpersonerna samt närmaste anhöriga också får öva på att teckna. Att via egna initiativ träffas i sådana former som de vill, via utepromenader, videosamtal eller träff på café. Vi har också ordnat storgruppsträffar. En del av familjerna har deltagit mer aktivt i föreningens övriga verksamhet och/eller deltagit i andra teckenspråkigt evenemang.

Inom den aktiva verksamheten ingick det 3–4 mentorer samt 4 familjer. Målgruppen var i första hand svenskspråkiga barn och familjer, som skulle få använda finlandssvenskt teckenspråk. Information om språkmentorverksamheten har spridits till cirka 15–20 personer och till föreningens medlemmar som i dagsläget är 154 stycken (år 2023). Vi informerade via föreningens informationskanaler såsom Teckeneko, Facebook och utskick till föräldraföreningen DHBS (Döva och hörselskadade barns stödförening). Annika Aalto presenterade även kort om denna verksamhet på DHBS höstläger. Sedan hade vi kontakt med familjerna främst via e-post och med mentorerna via whatsapp.

Vi gav familjer och mentorer reseersättning och täckte kostnader för inträdesbiljetter för att ge alla lika möjlighet att träffas. Detta gäller även deltagarna från Österbotten.

Utvärdering och respons

Det fanns vissa utmaningar med att hitta det antal mentorer och familjer som behövdes, sedan för en del gick verksamheten snabbt igång men för andra kunde det ta antingen längre tid att etablera kontakt eller så tog det en lång tid mellan träffarna. Så tanken innan var nog en mer aktivare verksamhet, dock lyckades vi närmare in på slutet ordna större gruppträffar.

Detta visar också på responsen som vi fick in, och kunde delas upp i temaområden:

- Tid, att ha på förhand överenskomna tider för mentor och familj att träffas. Så det finns en regelbundenhet och mindre risk för missade tillfällen.
- Kommunikation, utmaningar med teckenspråkskunskaper och att intresse dyker upp senare när verksamheten närmast sig slutet. Behövs mer stöd och övningar.
- Mentors kommunikation och roller, önskvärt att ha regelbundna stödträffar för att diskutera hur en mentor kan agera i olika situationer. Att utbyta tips med varandra.

Respons som vi fått in kommer att styra främst justeringar i verksamheten att ordna sådan form där vuxna kan få lära sig och öva på teckenspråk, samtidigt som barnen har egna program. Även att ännu mer stödja mentorerna i sina roller och möjliggöra bättre samverkan mellan dem.

Det viktigaste i denna verksamhet har varit att de personer som deltagit ska få göra det i sin takt, samt i mån av tid. Det ska inte kännas som ett tvång eftersom då blir inte resultatet bra.

Respons och erfarenheterna ligger som grund till kommande Språkmentorverksamhetsperiod.

Språkarbete och samarbete

Magdalena Kintopf-Huuhka samarbetade med Annika Aalto, Karin Hoyer och Maria Andersson-Koski kring dokumentet för kommande revitaliseringsprogram. Har deltagit i reviderings/kommentarsarbete och haft möten. Även presenterat om Språkmentorverksamheten under året på webinarium samt Zoom informationsträff för lärare och handledare i teckenspråk (deltagarna kom från båda teckenspråken).

2.3 Pedersöre kommuns verksamhet

Språkstyrka i Ytteresse skola

Inom ramen för Språkstyrka projektet har vi detta läsår gett undervisning på nätet via Valteri Skilla, vilket inneburit mycket mera byråkrati och merarbete främst för vår rektor. Distanslärarna har inte haft något egentligt samarbete som t.ex. fortbildning eller dyl. med Valteri Skilla.

Distanslärarna deltog i Jyväskylä universitets workshop som behandlade teckenspråkets korpus en hel lördag i Jakobstad.

Distanslärarna deltog i en workshop 29.11 kring "lättläst teckenspråk" som ordnades i Hfors. Vi gjorde samtidigt ett studiebesök i en skola i Nyland där 40 elever fick lära sig teckenspråk live.

Under november gjorde en av distanslärarna tre besök till en skola i Österbotten, för att stärka en elevs hörselmedvetenhet och för att ge rådgivning till undervisande lärare.

19.1 Deltog distanslärarna i ett webinarium kring en eventuell kurs LIVS 4. Vi har även deltagit i möten för att stämma av hur undervisningen på nätet fungerar både inom skolan samt via Zoom med Annika Aalto.

4-5.3 gjordes två studiebesök till två olika skolor i Nyland. Fyra olika klasser fick ta del av teckenspråksundervisning och fick lära sig mera om hörselnedsättning. Vi ordnade också en träff med projektansvariga på biblioteket Ode, där behandlades olika frågor, där det framkom att det finns en önskan att teckenspråk på distans ska finnas i framtiden också.

Två dagar i mars fick distanslärarna ledigt från egen undervisning och kunde skapa mera teckenspråksmaterial till undervisning på nätet. Det gjordes helt nytt material samt gammalt beprövat material digitaliserades.

Distanslärarna har haft kontakt med hörselpedagogen på Valteri Skilla som ibland suttit med när vi undervisat via nätet ifall hon varit på besök just den dagen. Ofta är feedbacken att eleverna uppskattar undervisningen på nätet mycket. En distanslärare har deltagit i ett nätverksmöte kring en elev.

Projektet Språkstyrka, som innefattar bland annat undervisning på nätet, har pågått i tre år och eleverna ser fram emot lektionerna. De har utvecklat full tillit till oss. Vi fungerar främst som lärare i teckenspråk men i lika hög grad som en vuxen som har förståelse för vilka utmaningar en elev med hörselnedsättning har. Vi bemödar oss om att implementera hörselmedvetenhet i elevernas vardag. Ibland torkar vi tårar genom skärmen, ibland är vi kuratorer som stöder, ibland får vi lyssna till ledsamma saker som hänt med eleven. Men alltid slutar det med en positiv känsla och välbefinnande och man ser att eleven mår bra av att ha blivit sedd och hörd.

Utmaningar för undervisning på nätet är dels att alla elever med hörselnedsättning inte nås, dels att mottagande skola inte värdesätter undervisningen till den grad att den kunde fås inom elevens skoldag. Detta är ingen klubbverksamhet. Coda eleverna har inte fått någon distans under största delen av projekttiden.

En av eleverna har vi kunnat träffa på riktigt där vi förstärker hans kommunikation i teckenspråk (lätt teckenspråk) samt att han får möjlighet att uttrycka sina känslor/tankar kring sin skolgång, intressen, fritid och framtid för en person som har dövkompetens, vilket är väldigt viktigt. Dövkompetens betyder till exempel att förstå honom fullt ut och se alla små nyanser i hans lätta teckenspråk. Viktig information och nyheter om vad som händer i världen har förmedlats till honom på lätt teckenspråk.

Vi har också inom projektet producerat korta filmer i finlandssvenskt teckenspråk och tecknad svenska för CODA-elever och CI-användare. Filmerna handlar om finlandssvensk dövhistoria och olika därtill hörande ämnen.

Den rådgivande delen till klasslärare i projektet är nästan obefintlig. Endast under studiebesök har vi kunnat diskutera med lärare som undervisar barn med hörselnedsättning.

Språkstyrka i Snäckan

Projektet Språkstyrka gav oss vid Snäckan förskola/resursenhet unika möjligheter att få vara en liten "kugge" inom projektet. Vår första Teckenworkshop 2022–2023 gav oss mersmak att få fortsätta sprida tecken som stöd till personal i vår kommun. Vi ville undervisa personalen som ett team, ge dem möjlighet att tillsammans få komma på kurs. Personalen behöver få känna glädje och styrka i att tillsammans våga-lära-lyckas och komma i gång med att teckna.

Via deras feedback fick vi som dragare av Teckenworkshopen känna att vi kommit en bit på väg hur vi ville utveckla undervisningen inom Pedersöre kommun. Detta för att tillgodose behovet av personal som använder tecken som stöd bland barn med olika diagnoser inom hörsel och kommunikation. Vi fick möjlighet att tänka till hur vi med dagens sätt att arbeta bland barn med behov av tecken som stöd kunde hitta inspirerande sätt att få personal på dagis och förskola att ta till sig tecken och få med dem i sin vardag.

Inför hösten 2023 var intresset för vår andra Teckenworkshop så stort att vi var tvungna att begränsa antalet deltagare. Vårt fokus var som föregående år att ta reda på vilka tecken de behövde i sina grupper och sedan anpassa vår undervisning efter det.

Önskningarna var vardagstecken för barn i olika åldrar i dagliga situationer: Teckenkartor, stödtecken till sånger, sagor och ramsor, bildstöd med tecken som kan användas för att tydliggöra rutiner i grupperna mm.

Innehåll:

Vad är finlandssvenskt teckenspråk? Hur tar jag reda på om det är ett finlandssvenskt tecken?

Tecknens handformer och lägen, rytm, kroppsspråk och mimik.

Hur jobbar vi vid Snäckan med tecken som stöd?

Hur hittar man material på nätet?

Vad är en teckenkarta? Vi har gjort och gått igenom teckenkartor med följande innehåll: aktivitetsord, dagar, djur, drycker, fordon, frukter 1 och 2, frågeord, färger, hälsningsord, jultecken, kläder, känslor, leksaker, mat, påsk, vinter, WC

Tecken som stöd i sånger, ramsor och sagor.

Lekar med tecken ex. trasiga telefonen med tecken och teckenminuten mm.

Hur får man med tecken vid olika sällskapsspel.

Diskussioner kring tecken som varit viktiga för deltagarna.

Teckenworkshopen fick positiv feedback från deltagarna. Kursen beskrevs som trevlig och avslappnad med en bra atmosfär som uppmuntrade till aktivt deltagande. Deltagarna uppskattade de praktiska övningarna och det faktum att föreläsarna hade erfarenhet av att arbeta med barngrupper, vilket gjorde undervisningen relevant och målinriktad. Föreläsarna gavs beröm för att vara kunniga och för att tillhandahålla användbara resurser samt stödbilder som kunde tillämpas direkt i barngrupperna. Deltagarna uppskattade också tillgången till online-material och tips för vidare självstudier.

2.4 Humaks verksamhet

Selvitys siirretyn avustuksen käytöstä Humak

Avustuksen käytön tiedot

Hankkeessa suunniteltiin Livs 4-koulutusta, jonka kohderyhmänä ovat suomenruotsalaisen viittomakielen ja siihen perustuvan viittomakommunikaation opettajat ja ohjaajat muun muassa sopeutumisvalmennuksena annettavassa kotiopetuksessa. Koulutuksen tavoitteena on kehittää suomenruotsalaisen viittomakielen opetusta vahvistamalla opettajien ja ohjaajien kielitaitoa sekä pedagogisia ja kielitieteellisiä taitoja. Lisäksi koulutuksessa on tavoitteena tuottaa avointa opetusmateriaalia ruotsinkielisen viittomakielen ja viittomakommunikaation käyttöön ja saada lisää suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjiä järjestämällä perheille viittomakielen viikonloppuleiri.

Hankkeessa kuultiin useita eri yhteistahoja sekä tehtiin kartoitus nykyisten opettajien lisäkoulutustarpeesta järjestämällä työpaja ja lähettämällä sähköpostikysely.

Hankkeessa suunniteltiin myös avointa verkkomateriaalia Kuurojen Liiton erityisasiantuntija Annika Aallon ja suomenruotsalaisen SignWiki-työryhmän kanssa.

Texten på svenska:

Projektet planerade en Livs 4-utbildning för lärare och handledare i finlandssvenskt teckenspråk och teckenkommunikation för den så kallade hemundervisningen som ges som anpassningsträning. Syftet med utbildningen är att utveckla undervisningen i finlandssvenskt teckenspråk genom att stärka lärarnas och handledarnas språkliga, pedagogiska och lingvistiska färdigheter. Dessutom syftar utbildningen till att producera öppet undervisningsmaterial för finlandssvenskt teckenspråk och teckenkommunikation och att locka fler användare av finlandssvenskt teckenspråk genom att anordna ett teckenspråkigt helglägar för familjer.

Projektet konsulterade ett antal olika intressenter och kartlade behoven av vidareutbildning för befintliga lärare genom att anordna en workshop och skicka ut en e-postundersökning.

Projektet utformade också öppna webbmaterial i samarbete med Dövas förbunds specialsakkunig Annika Aalto och den finlandssvenska SignWiki koordinatörerna.

Planen för en Livs 4 utbildning hittas i bilaga 3.

3. Resurser

Inom projektet arbetade flera personer, men ingen på fulltid.

Projektkoordinatorn på FDF arbetade med 80 % arbetstid.

Inom arbetsgruppen för revitaliseringsprogrammet fanns med både personer som kunde delta inom sina arbetsuppgifter och som ställde upp som frivilliga (3 personer).

FST anställde en person på timbasis för arbetet med språkmentorverksamheten och två personer för arbetet med revitaliseringsprogrammet.

På Humak arbetade en person på deltid för att planera en fjärde Livs utbildning. Därtill anställdes språkgranskning.

I Pedersöre arbetade tre lärare med undervisningen på nätet på Ytteresse skola och skolans rektor bar koordineringsansvar för arbetet inom kommunen. En person på Snäckan ordnade annan verksamhet (se kap. 2.3)

4. Slutord

Samarbete är i nyckelroll då man arbetar med revitalisering av ett litet och hotat språk. Det finlandssvenska teckenspråket är ett av de minsta språken i Finland och konstaterats vara allvarligt hotat enligt UNESCO:s kriterier för hotade språk.

Till koordinators uppgifter hörde att etablera nya kontakter, uppehålla nätverk och forma nya enligt projektets målsättningar och intressegruppernas behov.

Ur figur 1 i kapitel 1 ser man att projektet är brett och att verksamheten genomförts på flera olika nivåer. Projektet innehöll både konkret verksamhet och planering av verksamhet som genomförs senare med skild finansiering. Verksamheten har utgått från behov som språkbrukarna och familjer med hörselnedsatta och coda-barn har uttryckt sig om.

Flera aktörer har varit i central roll under projektet. FST, Ytteresse skola, resursenhet Snäckan och Humak har bidragit med mycket värdefull arbetsinsats. Utöver dessa aktörer har fler andra instanser och personer gett sin insats. Man kan förvisso konstatera att ingen enskild aktör kunnat åstadkomma liknande resultat ensam.

Projektet var lyckat och medförde framsteg. Även utmaningar hörde till processen men det tyder egentligen på att målsättningarna varit ambitiösa.

Projektkoordinator vill rikta ett varmt tack till alla samarbetsparter, kollegor och Undervisnings- och kulturministeriet, på UKM speciellt Marjo Vesalainen.

“The only failure in language revitalization is to give up”

Leanne Hinton,

professor emerita Department of Linguistics,

University of California at Berkeley & Advocates for Indigenous California Language Survival

Källor

Diskrimineringsombudsmannen, [Universitetssjukhusen möjliggör inte tillräckligt teckenspråksinlärning åt barn med hörselskada | Diskrimineringsombudsmannen \(yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi\)](#), 2022

Facebook, [\(20+\) FDF:s teckenspråkiga ankdamm | Facebook](#)

Facebook, [\(20+\) Viittomakielityö / Teckenspråksarbete | Facebook](#)

Papunet, [Tecken som stöd - Papunet på svenska](#), 2023

Språkpolitisk program, [Språkpolitiskt program : Statsrådets principbeslut \(valtioneuvosto.fi\)](#), 2022

Teckenspråkiga biblioteket, [Teemaviittomapeli \(viittomakielinenkirjasto.fi\)](#)

Temasidan för finlandssvenskt teckenspråk, på svenska: [Finlandssvenskt teckenspråk och språkets revitalisering - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#), på finska: [Suomenruotsalainen viittomakieli ja sen elvytys - Kuurojen Liitto, 2023](#)

Uhanalaisten puolella, [Vähemmistöjen vähemmistön kieltä elvyttämässä - Kotimaisten kielten keskus \(kotus.fi\)](#), 2023

Verksamhetsberättelse 2022-2023, Projekt Språkstyrka – revitalisering av finlandssvenskt teckenspråk, Finlands Dövas Förbund, 2023

Viittomahaku, [Viittomahaku](#), hämtad 30.3.2024

VIKKE, [Tervetuloa VIKKE-hankkeen sivuille! – VIKKE \(nmi.fi\)](#), 2024

VIKKE på svenska, [Välkommen till VIKKE-projektets webbplats! – VIKKE \(nmi.fi\)](#), 2024

Tolkningstjänster på finlandssvenskt teckenspråk

Tolkning kan beskrivas som ett vardagsverktyg för döva i vårt hörande och talande samhälle. Tolkning används i en mångfald av situationer under alla livsskederna, som på arbetsplatsen, för att diskutera ett lån på banken, under förlossning, i skolan, fester där den döva vill oförhindrat kommunicera med hörande släktingar som inte kan teckenspråk osv.

I språkberättelsen¹¹ från år 2017 betonade grundlagsutskottet i sitt betänkande att tillgången och anordnandet av teckenspråkstolkning noggrant ska följas upp och att brister som upptäcks ska åtgärdas. Efter det har Dövas förbund och samarbetsgruppen för tolkningstjänster¹² uttryckt redan en längre tid behovet av att genomföra en heltäckande utvärdering av tolkningstjänsterna eftersom lagstiftningen bakom den så kallade subjektiva rätten till tolkningstjänster är utspridd och orsakar i praktiken situationer där det inte är tydligt vem som bär ansvar för tjänsten. Lagen om tolkningstjänst för handikappade personer¹³ är av subsidiär natur, men det finns ingen lag som definieras vara primär. Rätten till tolkningstjänst nämns i närmare 20 olika lagar.

De som använder tolkningstjänster på finlandssvenskt teckenspråk har större utmaningar att få sin rättighet till tolkningstjänster tillgodosedd jämfört med dem som använder finskt teckenspråk. Nedan några orsaker:

- myndigheterna förstår inte alltid att de behöver beställa en tolk som arbetar på finlandssvenskt teckenspråk, utan misstar sig att beställa en tolk som tolkar till finskt teckenspråk
- det utbildas inte teckenspråkstolkare på svenska i Finland, vilket leder till att det inte finns tillräckligt många tolkar som har svenska och FSTS som arbetsspråk
- tolkbristen orsakar att FSTS användare inte får tolk till alla sina beställningar och att de måste övergå till att använda finskt teckenspråk för att kunna sköta sina ärenden, studier och sitt arbete.

Tolkningstjänsterna på basen av lagen om tolkningstjänster för handikappade personer

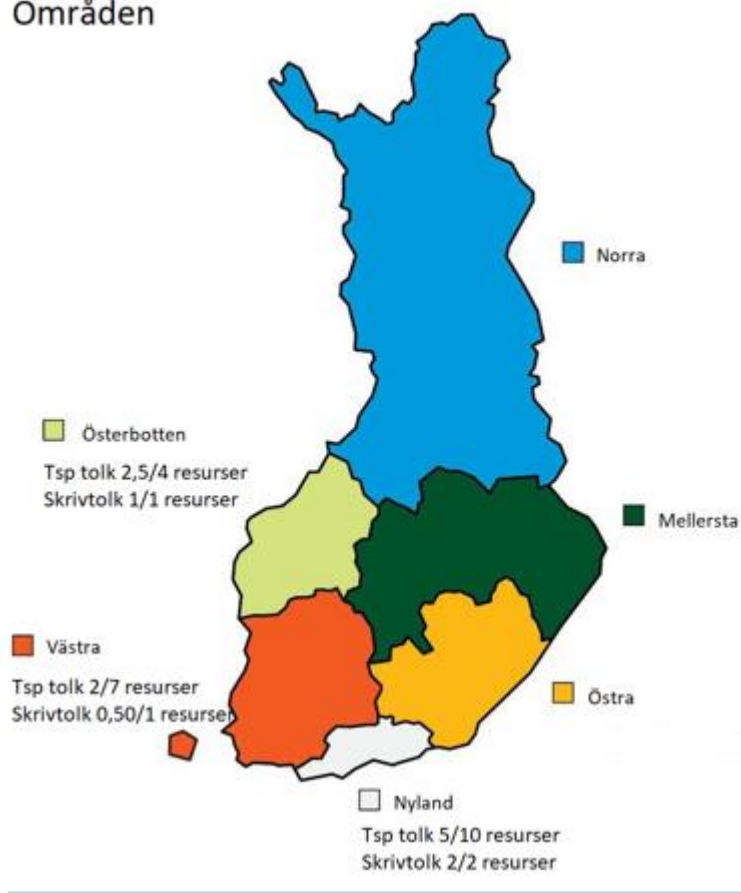
Tjänsten på basis av lagen om tolkningstjänst för handikappade tillhandahålls av Folkpensionsanstalten, FPA. Trots lagens lynne använder döva för det mesta just FPA:s tolkningstjänster. FPA erbjuder tolkningstjänster på de båda inhemska teckenspråken, skrivtolkning och tolkning för talhandikappade. Ur figuren nedan kommer det fram att FPA inte har tillräckligt med svenska resurser på de förmedlingsområden där de flesta finlandssvenska döva bosätter sig. Som exempel syns det på bilden att FPA fått endast hälften av de resurser de anser sig behöva i Nyland i samband med den förra konkurrensutsättningen 2020. Däremot har FPA lyckats få så mycket resurser för skrivtolkning på svenska som de anser att behövs för Nyland.

¹¹ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163678/VN_2021_89.pdf?sequence=4&isAllowed=y, s.9

¹² [Om tolkning - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](https://www.kuurojenliitto.fi)

¹³ [Lag om tolkningstjänst för handikappade personer 133/2010 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX®](#)

Områden

Figur 1, där det framkommer hur mycket svenska resurser FPA haft i mars 2021.

FPA räknar ut på basis av sin egen statistik hur mycket svenska resurser det behövs för varje förmedlingsområde. Orsaken till att resursantalet inte uppfyllts är att serviceproducenterna, dvs tolkföretagen, inte kunnat erbjuda tillräckligt med svenskspråkig resurs till FPA:s förfogande. Detta i sin tur påverkas starkt av att det inte utbildas tillräckligt med finlandssvenska tolkar.

Trots en skraddarsydd utbildning av finlandssvenska tolkar (Livs 2), som avslutades 2020, visar det sig vara brist på teckenspråkstolkare som har kunskaper i svenska och finlandssvenskt teckenspråk.

FPA har inte skild statistikföring om de svenskspråkiga tolkningstjänsterna, d.v.s. på finlandssvenskt teckenspråk, skrivtolkning på svenska eller tolkning för talhandikappade på svenska.

År 2021 gjorde FPA ett försök att få statistik över tolkningar på finlandssvenskt teckenspråk på begäran av Dövas förbund och FST rf. FPA meddelade att de inte kan använda sig av sin statistikbas Kelasto¹⁴, utan

¹⁴ [Statistikdatabasen Kelasto | FPA:s faktaportal \(tietotarjotin.fi\)](#)

måste gå igenom tolkbeställningarna manuellt. Detta trots att FPA själv definierar de svenskspråkiga tolkningstjänsterna som egna, skilda produkter från de finskspråkiga.

Dövas förbund och FST rf hade bett information om hur stor procent av beställningarna genomförs. FPA brukar nu och då ge ut information om hur många procent av tolkningsbeställningarna förverkligats och enligt nyheterna har det varit kring 90 %.

FPA meddelade att avsikten var att utreda om kunden får en svenskspråkig tolk för sin svenskspråkiga beställning. FPA granskade de svenskspråkiga beställningarna i oktober och november 2021 och presenterade resultaten under ett samarbetsmöte i maj 2022:

Avsikten var att utreda om kunden får en svenskspråkig tolk för sin svenskspråkiga beställning.

- Granskade de svenskspråkiga beställningarna i oktober och november 2021.
- Fanns 84 beställningar där man sökte en tolk som valts för svenskspråkig service.
 - För 57 beställningar hittades en tolk, för 19 beställningar hittades inte en tolk och 8 beställningar avbokades.
 - Förmedlingsprocenten för beställningarna var 75 %.
- Beställningarna hade gjorts av 29 kunder i Nyland, Västra området, Österbotten, Mellersta området och Norra området.

Figur 2 är hämtad ur FPA:s delgivning 12.5.2022

Resultaten visar att förmedlingsprocenten är avsevärt lägre än FPA tidigare meddelat som procentantalet för genomförda tolkningar. Dessa tal är dock inte rakt jämförbara eftersom de berättar om olika saker. FPA konstaterade att de inte fick information om huruvida svenskspråkiga kunder får service på det kommunikationssätt (i detta fall teckenspråk) som de önskar.

FPA har inte ännu skild statistik för svenskspråkiga beställningar trots att de meddelade år 2022 att dessa framkomna olägenheter i statistikföringen tas i hänsyn när förmedlingssystemet utvecklas.

Hurdana erfarenheter har de som använder tolkningstjänster i sin vardag?

FST rf ordnade ett tolkningsforum i oktober för sina medlemmar där även FDF deltog. FDF:s Specialsakkunniga Marika Rönnberg svarade på frågor och projektkoordinatorn fungerade som sekreterare för att dokumentera utmaningar, erfarenheter och önskemål. Deltagarna tog exempelvis upp att:

- möjligheterna att få FSTS tolkning försämrats redan i flera år -> Detta tyder på att antalet tolkar inte ökat i samma takt som tolkningsbehovet

- tolken som FPA förmedlat inte alltid fått all den information som kunden meddelat i sin beställning, vilket har lett till att tolken inte förberett sig tillräckligt väl till tolkningssituationen. -> Denna kommentar tyder på brister i förmedlingsprocessen
- det är viktigt att tolken är fysiskt på plats under situationer som är hälsorelaterade, då räcker inte tolkning på distans via skärm -> Denna kommentar visar på konkret nivå att distanstolkning inte lämpar sig för alla tolkningssituationer och att det behöver finnas FSTS kunniga runt hela Svenskfinland området
- det kräver mycket tid att sköta alla tolkningsärenden med FPA, dvs beställa tolkning, svara på möjliga tilläggsfrågor, t.ex. om det inte finns en FSTS tolk så kan förmedlingen istället förmedla en finsk tolk till tolkbeställningen, kolla om man fått tolk eller inte, vem tolken är osv. Erfarenheten är den att allt detta kräver så mycket tid att det påverkar arbetslivet. -> Denna kommentar beskriver väl hur mycket extra tid och arbete det kräver av döva för att de ska kunna hålla fast vid sin rätt till tolkningstjänster
- att det för äldre döva kan vara utmanande att använda den teknik som distanstolkning kräver. En deltagare berättade om att hen inte hade en aning om varför tolken inte kunde höra ljudet och vilka inställningar apparaturen under distanstolkningen skulle ha, för hen själv ju inte använder ljud i sin kommunikation.

Deltagarna hade även följande funderingar:

- kunde det finnas ett nummer man kan kontakta då det sker en nödsituation, t.ex i form av en Whatsappgrupp?
- kunde FPA ha skilda upphandlingar för svenskspråkiga tjänster där man skulle ta hänsyn till behov som skiljer sig från de finskspråkiga tjänsterna, t.ex. i form av ersättning för resetid eftersom de svenskspråkiga tolkarna ska kunna arbeta runt hela Svenskfinland?
- varför får man inte skild statistik om svenskspråkiga tolkningar av FPA?
- hur fungerar förmedlingsprocessen på FPA i praktiken?

Slutsatser om vad som borde göras

- FPA borde utveckla Kelasto så att det är möjligt att få statistik om svenskspråkiga tolkningsbeställningar
- FPA borde informera kunderna om hur förmedlingsprocessen fungerar
- Nödcentralen borde kunna ta emot nödsamtal på de båda inhemska teckenspråken
- En heltäckande utvärdering av tolkningstjänsterna bör påbörjas omgående för att få en tydlig bild av vad som borde göras för att förbättra kundernas möjligheter att få tolkning på sitt eget språk. I samband med utvärderingen bör de svenskspråkiga tjänsterna granskas skilt med tanke på särbehoven.

Källor

Lag om tolkningstjänst för handikappade personer, [Lag om tolkningstjänst för handikappade personer 133/2010 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX®](#), hämtad 19.3.2024

Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2021, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163678/VN_2021_89.pdf?sequence=4&isAllowed=y, hämtad 19.3.2024

Statistikbasen Kelasto, [Statistikdatabasen Kelasto | FPA:s faktportal \(tietotarjotin.fi\)](#), hämtad 19.3.2024

Tolkning, [Om tolkning - Finlands Dövas Förbund \(kuurojenliitto.fi\)](#), hämtad 19.3.2024

Bilaga 2

Viittomahakuun suomenruotsalainen viittomakieli

2024-03-28 Henri Nieminen

[Viittomahaku.fi](#)

[Toive suomenruotsalaisen viittomakielen hausta](#)

[Muutostoiveet](#)

[Tekniset muutokset järjestelmään](#)

[Työmääräarviot](#)

[Muut huomioonotavat asiat](#)

[Tekijänoikeudet](#)

[Ylläpito](#)

[Jatkuvat kulut](#)

Viittomahaku.fi

Viittomahaku.fi -sivusto on verkkosovellus, jolla pystyy hakemaan suomalaisen viittomakielen viittomia useista eri palveluista. Sovelluksesta on tullut jokseenkin suosittu mm. tulkkien ja muiden viittomakielen kentällä työskentelevien parissa, ja hakuja tehdään tuhansia joka päivä. Sovelluksen sovelluksen on kehittänyt Henri Nieminen, joka myös on vastannut sovelluksen ylläpidosta omakustanteisesti.

Viittomahaku koostuu teknisesti kahdesta kokonaisuudesta: taustajärjestelmästä, joka vastaa hakuihin ja palauttaa tulokset, sekä käyttöliittymästä joka tuo hakutulokset käyttäjän nähtäville selaimessa.

Toive suomenruotsalaisen viittomakielen hausta

Tämä dokumentti käsittelee arviota suomenruotsalaisen viittomakielen lisäämisestä viittomahaku.fi -sovellukseen. Mitä muutoksia tämä vaatisi sovellukseen, kuinka kauan muutosten tekeminen arviolta saattaisi kestää, ja mitä muita asioita tulee ottaa huomioon toiminnallisuuden lisäämiseksi sovellukseen.

Muutostoiveet

Ymmärrykseni mukaan toiveena on saada lisätyksi suomenruotsalaisen viittomakielen aineistoja viittomahaku.fi -sovellukseen. Näitä aineistoja olisivat mm. Suvi, SignWiki, sekä tulevaisuudessa julkaistava Suomen Signbankin suomenruotsalaisen viittomakielen leksikko.

Toinen toive on, että sivuston saisi ruotsinkielellä.

Eli lyhyesti tavoitteet olisivat:

1. Suomenruotsalaisen viittomakielen aineistot lisätään viittomahakuun
 - a. SignBank
 - b. SignWiki
 - c. Suvi
2. Viittomahaun käyttöliittymä käännetään ruotsiksi

Tekniset muutokset järjestelmään

Muutostoiveiden pohjalta järjestelmä vaatisi selkeitä yksi yhteen muutoksia, mutta vaatimukset aiheuttavat tarpeita sovelluksen jatkokehittämiseen myös näiden suorien vaatimusten ulkopuolelta, kuten on normaalia tietojärjestelmien elinkaareissa.

Aineistojen lisäämisestä voidaan suoraan tulkita teknisiä vaatimuksia:

01. Signbankin suomenruotsalaisen viittomakielen aineiston lisääminen

02. SignWikin suomenruotsalaisen viittomakielen aineiston lisääminen

03. Suvi verkkosanakirjan suomenruotsalaisen viittomakielen aineiston lisääminen

Viittomahaun taustajärjestelmässä on kehityksessä uusi indeksointijärjestelmä. Muutoksen tarkoitus on nopeuttaa hakuja, ja sallia tulevaisuudessa myös monimutkaisemmat haut.

Ominaisuus mahdollistaa myös muiden toiminnallisuuksien tekemisen, joita viittomahakuun on suunniteltu, kuten viittomien opetteluun hyödynnettävän flashcard-sovelluksen. Jotta uudet aineistot voidaan lisätä tulevaan viittomahaun versioon, tulee indeksointijärjestelmä toteuttaa loppuun. Tästä aiheutuu seuraava vaatimus:

04. Viittomahaun aineiston indeksointijärjestelmän loppuun kehittäminen

Jotta jatkossa sivustolla voidaan eritellä millä kielellä haetaan, johtaa se muutostarpeisiin sekä käyttöliittymässä että taustajärjestelmässä. Hakukonesaavutettavuuden parantamiseksi kielet kannattaa eritellä omiksi osoitteiksi, tai sivuston resursseiksi, esimerkiksi

<https://finssl.viittomahaku.fi> tai <https://viittomahaki.fi/finssl/> . Sivustojen ja resurssien välillä vaihtamiseen tarvitaan käyttöliittymään komponentti jolla tämä selkeästi tehdään, lisäksi sivulta tulee käydä selkeästi ilmi millä kielellä hakuja tehdään.

05. Käyttöliittymien erottelu viittomakielen perusteella sivuston osoitteessa

06. Viittomakielen vaihtamisen käyttöliittymäkomponentti

Toinen kieleen liittyvä asia on käyttöliittymän kääntäminen ruotsin kielelle. Tästä tulee suoraan vaatimus:

O7. Käyttöliittymän tekstien käännettävyys eri kielten välillä

O8. Käyttöliittymän kielen vaihtamisen komponentti

O9. Taustajärjestelmän tekstien käännettävyys eri kielillä

Käyttöliittymän kääntämisestä syntyy myös ei-tekniinen vaatimus, johon tarvittaisiin ruotsia puhuvan henkilön apua:

ET1. Käyttöliittymän ja taustajärjestelmän tekstien kääntäminen ruotsin kielelle

Jos halutaan että viittomien videoita voidaan näyttää suoraan sivulla, vaatii se jonkin verran työtä, ja todennäköisesti myös muutoksia. Käytettävien vaihtoehto olisi, että viittomahaku tallentaisi videot omaan järjestelmäänsä, jolloin niiden näyttäminen myös Suvin kautta nopeutuisi. SignWikissä videot on Youtubessa, josta ne voisi myös kopioida. Nyt SignWikin videoita ei näy viittomahaussa lainkaan. Suvin videoista osa on Vimeossa.

MO1. Viittomavideoiden tallentaminen viittomahakuun

MO2. SignWikin videoiden näyttäminen

MO3. Suvin videoiden näyttäminen

Työmääräarviot

Alla olevassa taulukossa on määritelty parhaat arvaukset työmäärille. Budjetoinnissa on syytä ottaa huomioon, että mikäli jossakin ominaisuudessa kestää enemmän kuin arvioitu, saattaa toisessa kestää vähemmän. On mahdollista että työmäärä ylittää budjetin, tällöin on pääsääntöisesti järkevä jättää osa ominaisuuksista tekemättä, tai varata lisärahoitusta kaiken varalle.

Ominaisuus	Työmäärä (hpt)
O1. Signbankin suomenruotsalaisen viittomakielen aineiston lisääminen	3
O2. SignWikin suomenruotsalaisen viittomakielen aineiston lisääminen	3
O3. Suvi verkkosanakirjan suomenruotsalaisen viittomakielen aineiston lisääminen	3
O4. Viittomahaun aineiston indeksointijärjestelmän loppuun kehittäminen	5
O5. Käyttöliittymien erottelu viittomakielen perusteella sivuston osoitteessa	2

O6. Viittomakielen vaihtamisen käyttöliittymäkomponentti	2
O7. Käyttöliittymän tekstien käännettävyys eri kielten välillä	1
O8. Käyttöliittymän kielen vaihtamisen komponentti	1
O9. Taustajärjestelmän tekstien käännettävyys eri kielillä	1
MO1. Viittomavideoiden tallentaminen viittomahakuun	5
MO2. SignWikin videoiden näyttäminen	5
MO3. Suv:n videoiden näyttäminen	5
Yhteensä	36

Muut huomioitavat asiat

Jos viittomahakua varten hankitaan rahoitusta suomenruotsalaisen viittomakielen lisäämiseksi, rahoittajaa saattavat kiinnostaa seuraavat asiat.

Tekijänoikeudet

Tekijänoikeudet järjestelmään omistaa Henri Nieminen. Lisäominaisuuksien rakentaminen rahoituksella ei voisi suoraan siirtää tekijänoikeuksia rahoittajalle, ellei siitä sovita erikseen.

Ylläpito

Kun järjestelmää kehitetään, työn tulosten saatavilla olemisen takaamiseksi sovelluksen ylläpidolle tarvittaisiin rahoitusta. Jos rahoitusta ei saada järjestettyä, tulee ottaa huomioon se että sovelluksen virheitä ei välttämättä korjata nopeasti, jos lainkaan, eikä mahdollisia tietoturvaongelmia kyetä korjaamaan vapaaehtoisvoimin nopeasti. Tietojärjestelmät vaativat jatkuvaa huolenpitoa elinkaarensa aikana, niin kauan kunnes ne todetaan tarpeettomiksi ja poistetaan käytöstä.

Jatkuvat kulut

Viittomahaun saattamisesta käyttäjien saataville aiheutuu kuluja infrastruktuurista sekä esimerkiksi domainin viittomahaku.fi vuosimaksuista. Viittomahakua on ylläpidetty ja kehitetty täysin vapaaehtoisvoimin, niin on myös jatkuvat kulut koitettu minimoida. Tämä osin aiheuttaa enemmän työtä kehityspuolella, kun säästetään fiksuilla tavoilla esimerkiksi tietokannoista. Viittomahaku on rakennettu Amazon Web Servicesin (AWS) pilvipalveluiden päälle, hyödyntäen serverless teknologioita. Vaikka suuresta osasta komponentteja ei tällä hetkellä tule suuria kuluja, koska ne skaalautuvat niin sanotusti pois päältä, ei näiden kulujen kattamista voida taata kehittäjän toimesta. On siis olemassa riski että sovellus ei joku päivä olisi enää saatavilla.

PLAN för fortbildningen Lev i vårt språk 4 (Livs 4)

Humak & Finlands Dövas Förbund rf
25.3.2024

BAKGRUND TILL VARFÖR FORTBILDNINGEN BEHÖVS

I statsrådets språkpolitiska program konstateras att revitaliseringen av det finlandssvenska teckenspråket skall fortsätta. Det konstateras också att "*Merparten av de teckenspråkiga barnen har hörande föräldrar. Därför föds barnet inte automatiskt i en familj där det finns kunskaper i teckenspråket som kan överföras till nästa generation eller resurser att ge barnet tillträde till språkgemenskapen.*" (Språkpolitiskt program: Statsrådets principbeslut 2022, 71.)

I det kommande revitaliseringsprogrammet för finlandssvenskt teckenspråk konstateras att en enorm utmaning i dag är för familjer med hörande föräldrar till döva barn att överhuvudtaget komma i kontakt med teckenspråk. Här är den så kallade *hemundervisningen*¹⁵ av avgörande betydelse för att familjen skall kunna lära sig finlandssvenskt teckenspråk. I den kommande funktionshinderlagen kommer rättigheten till teckenspråksundervisning att bli subjektiv. För närvarande är tjänsten anslagsbunden och försätter familjer i olika välfärdsområden i ojämlig situation. Den subjektiva rätten innebär att möjligheten att få teckenspråksundervisning kommer att förbättras. Det här ökar behovet av personer som är kompetenta att undervisa i språket.

Möjlighet till utbildning utgör en av de viktigaste principerna i ett tillgängligt och demokratiskt samhälle. Tillgång till språk är en förutsättning för att individen skall kunna ta del av den utbildning som samhället erbjuder. I det nuvarande regeringsprogrammet står det: "*Regeringen utreder hur teckenspråkiga barns ställning inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen kan stärkas.*" (Regeringsprogrammet 2023, 86). För att de teckenspråkiga barnens ställning skall kunna stärkas krävs det att de redan innan

¹⁵ "Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att få träning för att lära sig färdigheter som behövs i ett självständigt liv, för att lära sig teckenspråk och för att använda alternativa kommunikationssätt samt för situationer med förändringar i livet. Även för familjemedlemmar och andra närstående till en person med funktionsnedsättning ska det ordnas undervisning i teckenspråk, handledning i användningen av alternativa kommunikationsmedel och träning för att stödja vid situationer med förändringar i personens liv." (RP 191/2022 kap. 4.1.3)

småbarnspedagogiken börjar har ett språk att kommunicera med. Hemundervisningen är avgörande för att möjliggöra språklig interaktion inom familjen.

Det finns ingen specifik utbildning för dem som ger hemundervisning och vem som anlitas som handledare eller lärare varierar mellan olika välfärdsområden. Följden är att nivån och kvaliteten på undervisningen varierar mycket och försätter familjen i olika välfärdsområden i en ojämlig situation. Som en lösning på situationen behövs fortbildningen Livs 4. Utbildningens omfattning borde vara i samma storleksklass som Livs 2, dvs 90 studiepoäng¹⁶.

Att barn får tillgång till finlandssvenskt teckenspråk är en av de mest avgörande faktorerna för att språket skall överleva. För många familjer (med hörande föräldrar) är däremot stödtecken ingången till en teckenspråkig kommunikation och därför ingår både stödtecken och finlandssvenskt teckenspråk i fortbildningen.

Fortbildningen Livs 4 är av sådan omfattning att den kräver ytterligare finansiering, dvs i tillägg till det specialunderstöd för revitalisering av finlandssvenskt teckenspråk som reserverats i statsbudgeten sedan 2020. För närvarande finns det inga riktlinjer för vad hemundervisningen förväntas innehålla. För det här ändamålet krävs vidare åtgärder (som inte ingår i den här fortbildningsplanen).

GENOM ATT ERBJUDA FORTBILDNINGEN VILL VI NÅ FÖLJANDE MÅL:

- Öka medvetenheten om det finlandssvenska teckenspråkets tillstånd och öka förståelsen för vilken roll man som handledare/lärare spelar i revitaliseringen av språket.
- Höja nivån på hemundervisningen både med tanke på finlandssvenskt teckenspråk och didaktiska och pedagogiska metoder.
- Öka antalet personer som kan undervisa i finlandssvenskt teckenspråk och stödtecken.
- Producera undervisningsmaterial som kan användas i hemundervisning och som kommer att finnas tillgängligt att fritt använda efter fortbildningens slut.
- Välfärdsområdena ska beakta utbildningen då man väljer handledare/lärare för hemundervisning. Detta trots att utbildningen inte leder till en officiell yrkesexamen.

VEM KAN DELTA I UTBILDNINGEN?

Utbildningsbakgrunden hos dem som för tillfället undervisar i finlandssvenskt teckenspråk och stödtecken varierar stort. I Bakgrund till Språkplanen för finlandssvenskt teckenspråk 2021 konstateras behovet av både fortbildning för dem som undervisar och produktion av undervisningsmaterial för hemundervisning. Livs 4-fortbildningens målgrupper är följande:

¹⁶ [Livs 2 – Livs \(humak.fi\)](https://humak.fi)

- Personer som redan undervisar i finlandssvenskt teckenspråk och stödtecken i hemmen:
 - personer med teckenspråkstolkutbildning
 - personer med annan utbildning
- Lärare inom småbarnspedagogik och grundläggande utbildning
- Nya handledare (personer med kunskaper i svenska OCH något slag av teckenspråkskunskap - kan vara hörande, personer med hörselnedsättning eller döva personer)

VAD SKALL UTBILDNINGEN INNEHÅLLA?

Målgrupperna har väldigt varierande kunskaper. En del har större behov för språkstudier medan andra har behov av pedagogisk kunskap. Därför måste innehållet i fortbildningen vara utformat så att det täcker olika områden och studenterna kan sammanställa sitt eget innehåll baserat på vad de behöver. Utbildningens maximiomfattning är 90 studiepoäng, medan 30 studiepoäng är minimiomfattning. Att målgruppen för fortbildningen bor geografiskt utspridda i hela Svenskfinland måste beaktas när utbildningen planeras.

För att reda ut behov och önskemål för fortbildningens innehåll arrangerade Humak tillsammans med Finlands Dövas Förbund rf en workshop (19.1.24) för personer ansvariga för undervisning i finlandssvenskt teckenspråk och stödtecken. Där framkom bl.a. att man i en fortbildning önskade sig fördjupade kunskaper i finlandssvenskt teckenspråk och information om likheter och skillnader mellan finskt, finlandssvenskt och svenskt teckenspråk. Dessutom fanns det ett behov av att lära sig om distansundervisning, och olika pedagogiska verktyg. Ett av de mest återkommande önskemålen handlade om det akuta behovet av undervisningsmaterial.

Följande 4 moduler utgör stommen i utbildningen

- **Finlandssvenskt teckenspråk (30 sp)**
 - lexikonet, språkets uppbyggnad och grammatik
 - språkanvändning i praktiken och finlandssvenska teckenspråkigas sociolingvistiska situation (flerspråkig minoritet, språklig variation, språkkontakt, anpassning till språksituation, revitalisering etc.)
 - skillnader mellan finlandssvenskt, finskt och svenskt teckenspråk
 - Deaf studies (teckenspråksgemenskap, dövkultur och dövas identitet & historia)

- **Stödtecken som kommunikationsmetod (15 sp)**
 - skillnad mellan finlandssvenskt teckenspråk, tecknad svenska/tecknat tal och stödtecken
 - stödtecken: en visuell kommunikationsmetod som inkörsport till ett tecknat språk
 - skillnad mellan stödtecken från finskt teckenspråk och stödtecken från finlandssvenskt teckenspråk - hur valet av stödtecken påverkar det hotade finlandssvenska teckenspråket

- **Pedagogik och didaktik (30 sp)**
 - grundstudier i pedagogik
 - didaktik och metoder - hur man planerar och genomför undervisning
 - teori och praktik i språkundervisning
 - teori och praktik i kommunikationshandledning
 - fysiskt närvarande undervisning vs undervisning på distans på nätet (nätpedagogik)
 - undervisningsmaterial och olika pedagogiska verktyg (t.ex. programmet ELAN)

- **Undervisningsmaterial för hemundervisning (15 sp)**
 - teori och praktik i undervisningsmaterial
 - skapa nytt undervisningsmaterial som passar hemundervisningens behov
 - hur använda och anpassa det material som redan finns (sammanställa tips och idéer)
 - tekniska verktyg i undervisningen (nätplattformar, dataprogram och korpus)

VILKA SAMARBETSPARTNER BEHÖVER HUMAK?

Humak har huvudansvaret för utbildningens planering och praktiska genomförande. I de moduler där Humak saknar innehållskompetens behövs nära samarbete med andra aktörer. Det här gäller också i de fall där innehållskunskan finns hos Humak men det inte finns personal som kan undervisa på svenska och finlandssvenskt teckenspråk. Nedan listas de huvudaktörer som kunde komma i fråga som samarbetspartner för de olika modulerna:

- **Finlandssvenskt teckenspråk (30 sp)**
 - Finlands Dövas Förbund (språkrådgivning, ordboksarbete), Finlandssvenska teckenspråkiga rf., Helsingfors universitet (Nordica), Jyväskylä universitet (FSTS-korpusarbete vid Teckenspråkscentret)

- **Stödtecken som kommunikationsmetod (15 sp)**
 - Pedersöre kommun (resursenhet/förskolan Snäckan), lärarresurser från Sverige i Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK)

- **Pedagogik och didaktik (30 sp)**
 - Helsingfors universitet, Pedersöre kommun (Ytteresse skola), Stockholms universitet eller annan resurs med pedagogiskt kunnande från Sverige, Åbo Akademi

- **Undervisningsmaterial för hemundervisning (15 sp)**

- Finlands Dövas Förbund (SignWiki, Teckenspråkiga biblioteket), Helsingfors universitet, läromedelsproducent från Sverige med kunnande om pedagogiska hjälpmedel för teckenspråk Pedersöre kommun (Ytteresse skola), Utbildningsstyrelsen (läromaterial för mindre målgrupper), Åbo Akademi

KÄLLOR

Ett starkt och engagerat Finland. Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering 20.6.2023

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165043/Regeringsprogrammet-f%c3%b6r-statsminister-Petteri-Orpos-regering-20062023_.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Finlandssvenska teckenspråkiga rf: Språkplan 7.0 Microsoft Word - Språkplan_7.0_29102019.docx (dova.fi)

Finlandssvenska teckenspråkiga rf / Elin Westerlund 2021: Bakgrund av språkplanering för finlandssvenskt teckenspråk. Hämtad 14.3.2024 från https://www.dova.fi/wp-content/uploads/2022/03/FST_Bakgrund_sprakplan2021.pdf

Kronqvist, Antti & Tommi Jantunen 2021: Suomalaisen viittomakielen täydennyskoulutusta kehittämässä. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 12(4). Hämtad 18.3.2024 från <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2021/suomalaisen-viittomakielen-taydennyskoulutusta-kehittamassa>

Lag om funktionshinderservice 2023. Hämtad 15.3.2024 från <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2023/20230675>

LIVS-hemsida på Humak. Hämtad 11.4.2024 från <https://livs.humak.fi/>

Regeringens proposition RP 191/2022 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om funktionshinderservice och till vissa lagar som har samband med den https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/HallituksenEsitys/Sidor/RP_191+2022.aspx

Revitaliseringsprogram för finlandssvenskt teckenspråk. (Under arbete)

Riksdagen 2022: Regeringens proposition RP 191/2022 rd. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om funktionshinderservice och till vissa lagar som har samband med den. Hämtad 19.3.2024 från https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/HallituksenEsitys/Sidor/RP_191+2022.aspx

Språkpolitiskt program: Statsrådets principbeslut (2022) <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164218>